

Vojo Lukić : PRIROČNIK ZA PREPREČEVANJE IN ZDRAVLJENJE – COVID 19 / PRIRUČNIK O PREVENCIJI I LIJEČENJU COVID -19, Alma Mater Press, AME, Maribor, 2020., 80 str.

Kroz povijest se zaredao velik broj bolesti od kojih su neke poprimile razmjere epidemije, pa čak i pandemije, te su sa sobom 'uzele' velik broj ljudskih života. No zamislite što bi tek bilo da cjepivo za bolesti koje se danas uspješno liječe nikad nije izumljeno?! Iako se mnoge od sljedećih bolesti danas uspješno liječe, neke još uvijek nalaze žrtve i uzimaju ljudske živote. Na početku ovoga teksta recimo nešto o 10 najvećih epidemija u ljudskoj povijesti.

VELIKE BOGINJE

U 16. stoljeću, u vrijeme otkrića Amerike, koja je tad imala oko 100 milijuna stanovnika, američki domoroci nisu bili imuni na bolesti koje su im donijeli europski došljaci, što je pridonijelo tome da je gotovo došlo do istrebljenja tog stanovništva. Vodeća bolesti s kojom se nisu mogli nositi bile su velike boginje.

ŠPANJOLSKA GRIPA

Kako se Prvi svjetski rat počeo bližiti kraju, stanovništvo je počela desetkovati nova bolest, koja je u par mjeseci primila ne samo razmjere epidemije, već i pandemije. Španjolska gripa pojavila se u ožujku 1918. i do kraja iste godine usmrtila je skoro 40 milijuna ljudi. Za usporedbu, u cijelom Prvom svjetskom ratu poginulo je od ratnih zbivanja nešto više od 8 milijuna ljudi.

CRNA SMRT

Crna smrt koja je 1348. godine doslovce prepolovila europsko stanovništvo, a usmrtila je i velik broj ljudi u Kini i Indiji smatra se prvom pandemijom. Simptomi su uključivali otečene limfne žlijezde, groznicu, kašalj, krvave izbljivke i poteškoće s disanjem. Crna smrt je dugo smatrana epidemijom kuge koja se na ljude prenosila preko štakora i buha, no novija istraživanja osporavaju tu teoriju.

MALARIJA

Malarija je bolest koja je među ljudima

prisutna oko 4.000 godina te je zabilježena i u nekim grčkim djelima, te indijskim i kineskim tekstovima. Već su u prvim tekstovima ondašnji znanstvenici povezali bolest sa komarcima.

TUBERKULOZA

U DNK-u egipatskih mumija pronađeni su uzročnici tuberkuloze što pokazuje da i ova bolest ima dugačak staž među čovječanstvom. Bakterija koja se širi zrakom, napada pluća uzrokujući bolove u plućima, slabost, gubitak težine, kašalj i obilno znojenje.

KOLERA

Indijci su bili upoznati s kolerom od davnina, no ostatak je svijeta došao u dodir s tom bolesti tek u 19. stoljeću.

AIDS

AIDS je zasigurno najozloglašena i najraširenija bolest današnjice. Pojavila se osamdesetih godina prošlog stoljeća i otad ubila više od 25 milijuna ljudi.

ŽUTA GROZNICA

Žuta groznica je teška virusna bolest koju prenose komarci. Proširila se poglavito po europskim kolonijama u Americi, te je i sam Napoleon nakon što je poslao vojsku od 33.000 vojnika u Luisianu, a zahvaljujući žutoj groznici vratilo mu ih se samo 4.000 živih, u strahu da ne ostane bez vojske odlučio prodati koloniju.

PJEGAVI TIFUS

Za vrijeme ratova kad se primjerice u rovovima ili logorima velik broj ljudi nalazi u zatvorenom nečistom prostoru, velika je mogućnost da se pojave tjelesne uši s kojima su se kroz povijest morali boriti svi prenatrpani gradovi i prostori. Tjelesna uš svojedobno je harala za vrijeme 2. svjetskog rata kada je i prenosila pjegavi tifus, odnosno rovovsku groznicu. Podizanjem higijenskog standarda ta je vrsta uši danas gotovo iskorijenjena.

DJEČJA PARALIZA

Dječja paraliza je bolest koja je paralizirala i

ubijala djecu tisućama godina unatrag. Bolest nastaje kao posljedica virusne upale dijela leđne moždine, a uzrokuje potpunu ili smanjenu pokretljivost.

Zadnjih nekoliko mjeseci svijet je zahvatila pandemija COVID-19

Pandemija koronavirusa 2019./20. ili **pandemija COVID-19**, [pandemija](#) je nove bolesti [dišnih puteva COVID-19](#) (ili "Covid-19" za [Koronavirus 2019](#)). Bolest se je prvi put pojavila krajem prosinca 2019. u [megagrađu Wuhanu](#) u kineskoj provinciji [Hubei](#). U siječnju 2020. razvila se u epidemiju u [NR Kini](#) i proširila se diljem svijeta. Potaknuo ju je do tada nepoznati [koronski virus SARS-CoV-2](#). Kako bi spriječila širenje u zemljama bez učinkovitih zdravstvenih sustava, [Svjetska zdravstvena organizacija](#) (SZO) proglasila je međunarodnu hitnu situaciju [30. siječnja 2020.](#) 9. veljače 2020. broj registriranih smrtnih slučajeva s preko 800 premašio je ukupan broj umrlih u pandemiji SARS 2002/2003. Izvještaj [SZO-a](#) od 26. veljače 2020. prvi put je prijavilo više novih infekcija izvan Kine nego unutar. Od 28. veljače 2020. SZO je u svojim izvješćima ocijenio rizik na globalnoj razini „vrlo visokim“ (engleska procjena pandemiju rizika [SZO](#), globalna razina: vrlo visoka), prethodno „visoka“. 11. ožujka 2020. g

Cjepiva i adekvatnog učinkovitog lijeka za da tako kažemo »novu« bolest COVID-19 za sada nema. Baš zato je objavljeno svako novo znanstveno i stručno opažanje i predkličičko i kliničko istraživanje o COVID.19 vrlo dragocjeno posebno za medicinare koji se bave ovom problematikom. Izuzetno su važni članci i knjige onih stručnjaka koji imaju i najviše iskustva o prevenciji i liječenju COVID 19.

Recimo nešto o pravom izdavačkom hvale vrijednom podhvatima Alma Mater Europaea-ECM - Alma Mater Press koji su odmah po objavi priručnika o prevenciji i liječenju COVID 19 u Kini u ožujku ove 2020 godine ovu hvale vrijednu literaturu preveli na slovenski jezik i objavili u tiskanom i elektronskom obliku Priručnik ima 80 strana Priručnik nosi naslov »Priručnik za sprečavanje in zdravljenje - COVID 19«

Priručnik o prevenciji i liječenju COVID-19 napisala je skupina kineskih znanstvenika i liječnika koja su u protekla tri mjeseca vodila žestoku bitku u Kini protiv nevidljivog neprijatelja i uspjela su zaustaviti širenje COVID-19 u svojoj zemlji. Knjiga Alma Mater press autorice Alma Mater Europaea objavila je knjigu na slovenskom jeziku. Urednica priručnika je prof. dr. Tingbo Liang, direktor Sveučilišne klinike Zeijang. Kineska sveučilišta i instituti uključili su se u istraživanje prevencije i terapije COVID-19, a s interdisciplinarnim timovima, zajedno s liječnicima na terenu, prikupili su najnovija znanstvena i praktična znanja u Priručniku za prevenciju i liječenje COVID-19, koji je sada dostupan u Slovenski jezik.

Urednik priručnika za prevenciju i liječenje COVID-19 prof. Tingbo Liang, koji je najnovije znanje sakupio kod kuće i u svijetu, ističe da je "pred nepoznatim virusom razmjena informacija i suradnja među ljudima najbolji lijek ... za bilježenje hrabrosti i mudrosti ... dijeljenjem neprocjenjivih iskustava s zdravstvene kolege širom svijeta, spašavajući živote pacijenata."

"Stručni komentari na slovensko izdanje najnovijeg Priručnika o prevenciji i liječenju COVID -19 sa zahvalnošću priznaju eminentni znanstvenici, liječnici, nastavnici i akademici, a pristanak na prijevod sadržaja dužni su kineskim znanstvenicima i sveučilištima koja su dala humanost tijekom ovih kritičnih dana sadržaj dostupan svima. Alma Mater Europaea također traži od svih stručnjaka da daju relevantne povratne informacije prilikom objavljivanja slovenskog prijevoda", objasnio je akademik prof. dr. Ludvik Toplak, predsjednik Alma Mater Europaea - ECM. Alma Mater Europaea aktivno je uključena u rješavanje problema u vezi s pojavom novog koronavirusa. Aktivirali su web stranicu [www.covid-19.almamater.si](#), gdje sakupljamo svjedočanstva, istraživanja i članke njihovih nastavnika, istraživača i drugih profesionalaca koji rade s Alma Mater. Njihovi studenti aktivno su uključeni u volontiranje u cijeloj Sloveniji. I konačno, ali ne najmanje bitno, naši učitelji, diplomirani studenti i studenti zdravstvenih programa i socijalne gerontologije

bili su u tim vremenima u prvim borbenim linijama protiv virusa COVID-19

»Novi nepoznati virus prvi se put pojavio u prosincu 2019. u Kini, gdje je odgovor zdravstvene struke pozvao sve ljude da striktno slijede zdravstvene smjernice. Uz dosljedno pridržavanje zdravstvenih smjernica svih stanovnika, nadljudske napore zdravstvenih službi, medicinske znanosti i prakse i odlučnu volju vlasti, Kina je uspjela poraziti širenje COVID-19 u dva mjeseca. , tako da je WHO proglasio pandemiju i pozvao zemlje da se aktivno bore protiv virusa COVID-19. „Uspjeh u borbi ovisi o reaktivnosti profesije, vlasti i medija koji oblikuju javno mnijenje, a samim tim i svijesti stanovništva. Kako su političari i mediji u Europi i Americi podcjenjivali i relativizirali prethodna iskustva i upozorenja iz Kine, cijeli svijet danas prijete neinformiranim ljudima“, objasnio je akademik prof. dr. Ludvik Toplak predsjednik Alma Mater Europaea : ECM

Primljeno: 2020 – 03 - 29

Vojo Lukić, novinar
Hrvatsko komunikološko društvo,
Podružnica Maribor, Slovenija

Osmo decenija rada »Narodne knjižnice« u Mostaru

Prva javna knjižnica u Mostaru spominje se 1570. godine. Osnivač te knjižnice bio je Karađoz-beg.²¹ Pri pregledu fonda te knjižnice, kojeg su 1948. godine uradili stručnjaci »Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine« utvrđeno je da postoje rukopisi stari i do 700 godina. Vrijedne knjižnice bile su i knjižnica Deriš-paše Bajezidagića i profesora Mustafe Ejubića (Šejh Juje). Knjižni fond tih dviju knjižnica 1890. godine prenesen je u Karađoz-begovu knjižnicu, a odatle je 1950. godine prenesen u Gazi Husrev-begovu biblioteku u Sarajevu.

Iz vremena turske vladavine vrijedno je spomenuti i »Hrvatsku čitaonicu s knjižnicom«,

osnovanu 1861. godine. Za vrijeme Austro-Ugarske, mostarske knjižnice radile su u okviru kulturno-prosvjetnih društava »Napredak« i »Gajret« te pjevačkih društava »Hrvoje« i »Gusle«. Nakon Drugoga svjetskog rata *Gradski narodni odbor u Mostaru* pokrenuo je inicijativu za osnivanjem gradske knjižnice na sjednici održanoj 9. srpnja 1945. godine. Pripremne poslove u biblioteci obavljala je Zlata Jerkić, a od nje dužnost bibliotekara preuzela je Milka Knežević. Početni fond knjižnice koncem 1945. godine iznosio je 7.000 knjiga. Gradski narodni odbor u Mostaru 17. veljače 1946. osnovao je »Narodnu biblioteku« u Mostaru što je i početak službenoga postojanja ove Knjižnice koja je bila smještena na prvom katu restorana *Jagnje*. Dopisom broj: 2522. od 7. XI. 1946. (knjige fašističkog i profašističkog sadržaja - postupak) određen je postupak s knjigama čiji su autori bili neprijatelji režima. Nakon toga *diferenciranje* krajem 1946. godine broj knjiga u Knjižnici pao je na nešto više od 2.000 primjeraka. Ministarstvo prosvjete Narodne Republike Bosne i Hercegovine dopisom od 27. prosinca 1946. objavilo je odluku po kojoj su »Narodna biblioteka Mostar« kao i sve narodne biblioteke od 1. siječnja 1947. prešle u nadležnost okružnih i sreskih narodnih odbora. U tom dopisu piše i da se kupovinom knjiga za biblioteku vodi računa o jezičnim i ekonomskim odlikama svoga kraja. U 1950. godini fond knjiga povećao se na 9.000 primjeraka, a registriranih čitatelja bilo je 1.755. Knjižnica je tada preseljena u prostore na prvom katu kuće Mujage Komadine na Lenjinovom šetalištu. Fond knjiga 1955. iznosio je 17.852 primjeraka. Kao institucija, »Narodna biblioteka Mostar« utemeljena je 28. rujna 1956.

U prostore Doma kulture na Rondou »Narodna biblioteka Mostar« uselila je 1959. godine, a raspolagala je prizemljem i prvim katom. Knjižni fond je tada iznosio 40.000 primjeraka. Dobivanjem i drugoga kata 1960. otvorena je *Čitaonica dnevno tiska*, a 1961. otvorena je i *Čitaonica arhivskog primjerka*. Te godine otvoren je i *Odjel periodike*.

²¹ Karađoz-beg bio je brat Rustem-paše Opukovića Hrvata (Skradin ili Butmir iz Sarajevskog polja o. 1500., - Carigrad, 1561.) rođenog u hrvatskoj katoličkoj obitelji. Osmanlije su ga oteli od obitelji i odveli u Carigrad u kojem se školovao te ostvario iznimnu vojnu karijeru te je bio osmanski general. Oženio je 26. studenog 1539. Mihrimah (Merima),

kćer Sulejmana Veličanstvenoga koji ga je 1544. postavio za velikoga vezira Osmanskoga Carstva. Karađoz-beg sagradio je džamiju u Mostaru koja se po njemu zove. Po predajama ta džamija sagrađena je na temeljima crkve Sv. Stjepana Prvomučenika.